

« zurück blättern vor »

FUS I subst. m. (f.), ab 1389; auch *fuz, fuza*; ‘Rückstände aus einer geschmolzenen Wachswabe nach dem Ausdrücken des Wachses; Abfälle, die beim Schmelzen von Erzen zurückbleiben; abgestandener Rest einer Flüssigkeit; Bodensatz; auch übertr.’ – ‘pozostałości z przetopionej woszczyzny po wyciśnięciu wosku; zanieczyszczenia wytrącające się przy wytapianiu lub przetapianiu kruszców; osad na dnie po ustaniu się płynu; też przen.’: 1389 Czoł I 118, STP *Promisit ceram dare pro V marcis, que vlg. dicitur fus.* o 1535 GlabGad Kv, SPXVI *zafię w oleiu czo na subtelniejszy to nalepszy iest, á to też na wirzchu zostawa, gdiż grubosc wszitka ku dolu ciągnie którą fus zową czo sie na dnie vftoi.* o 1578 Oczko 7, SPXVI *Y będziec [...] wodá złota / śrzebrna / żelazna / miedziana / wapienna / otowna / y iefzcze owych przyfad co z fuzu tych kruřzów idą / iáko Ochrá / Mify / Sory / Calchantum ich wtařność / fárbę / y řmák podawáiąc.* o (1581) 1974 Czech.Odp., BRÜCKNER POCZĄTKI 449 *złoto iáko jest w gorach głebokich z fuszami y inszymi rudami szkodliwemi y zaráźliwemi pomieszáne.* o 1588 Calep 474b, SPXVI *Helcysma est scoria argenti – Fus albo brud na złocie.* o (1650) 1922 Gaw.Siel. 181 *jako wieć lody przeroczyste Kryja fusy pod sobą, i wody nieczyste.* o (1689) 1693 Haur Sk. 98, L *Woda mętna, gdy ogień ią zwarzy, wiele na ten czas kału i fuzów z siebie wyrzuci.* o (1691) 1907 Pot.Ogr.Fr.1 67 *Wczas czasem szczędzić trzeba; kto go szczędzi na dnie, Już późno, co najgorze na spodek upadnie. I nie tylko że będzie w swej starości kusy, lecz co gorsza, stoczywszy wino, same fusy.* o 1774–1777 Krup. 5 468, L *Sedyment czyli fus iest materya, która przez dłuższe lub krótsze stanie spokojne, z ciekliżny na dno naczynia upada.* o (1847) 1879 Krasz.Sfinks I 267, DOR *Smrodliwy rynsztok wiódt wody i fusy mydlarskie do rzeki, która je zabierała z sobą.* o 1857 Dz.Lit.Lw. 60, DOR *Smutne to a konieczne prawie fusy każdego niemal wojska (...)* *coraz bowiem nowe przybywają marodery.* o 1879 Rodoć Piosnki 105, DOR *Pan ma fusy zamiast kawy.* o (†1921) 1950 Zap.G.Drob. 119, DOR *Peten dezynwoltury, wspaniały, nadzwyczajny, sączył resztę fusów osiadłych na dnie filizanki.* – (SŁA), STP, SPXVI, CN, TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR. ◊ **Var:** *fus* subst. m., 1389 Czoł I 118, STP – (SŁA), STP, SPXVI, L, SWIL, SW, LSP, DOR; *fuz* subst. m., 1578 Oczko 7, SPXVI o [LBel.] †1861 Chodź., SW – (SŁA), SPXVI, CN, TR, L, SWIL, SW (m.u.); *fuza* subst. f., 1560 RejWiz 29, SPXVI o [LBel.] 1568 RejZwierc 122, SPXVI – SPXVI, L, SWIL, SW. ◊ **Etym:** **1)** mhd. *vuoz* subst. m., ‘Fuß, unteres Ende, unterer Teil einer Sache’, LEX. **2)** mhd. *Fusel, Fussel* subst. m., ‘Fädchen; vgl. fus(s)en fasern, in Fasern voneinander lösen (GRI)’, PAUL. **3)** nhd. *Fuß* subst. m., ‘der untere Teil (hier von Flüssigkeiten in einem Behälter)’, BRÜCKNER SE.

◇ **Der:** *fuzowy* adj., [hapax] †1846 Bobr., Sw, zuerst geb. CN. ❖ Bereits LINDE hat als Stichwort *fuz*, *fus* und anschließend *fuzy*, *fusy* pl.; SWIL stellt ausdrücklich fest, daß das Wort “häufiger” im Plural verwendet werde, ähnlich LEHR-SPLAWIŃSKI (*najczęściej* “am häufigsten”) und DOROSZEWSKI (*zwykle* “gewöhnlich”). Die Herkunft der Variation *s* / *z* ist unklar. *Fuza* (im Syntagma *fuzą czas ucieka* BRÜCKNER SE u. dgl., s. SPXVI) gehört nicht hierher, vgl. SŁAWSKI SE s. v. *fus*.

« zurück blättern vor »